

Et interview med jordemoder Netta Nielsen om polarforskeren Knud Rasmussen

Indledning af Henrik Permin

Hvor er der sket meget inden for de sidste 100 år. *Netta Nielsen (Nada)* blev født for 100 år siden i *Grønland* – 4. maj 1901 og døde som 93 årig den 8. maj 1994. En tid med sult og sygdom var det, man mest frygtede i det gamle *Grønland*. Landet var dengang isoleret fra den øvrige verden. Ofte var det kun få gange om året, hvis overhovedet, der kom skib med post og proviant fra *Danmark*. En stor del af befolkningen boede i jordhytter med tarmskindsvinduer, kun de mere velstillede og danskere boede i træhuse. Man havde ikke elektricitet, kun tranlamper, idet den danske stat endnu havde forbudt petroleumslamper p.g.a. risiko for brandfare. Først da amerikanerne i 1940 ved starten til Anden Verdenskrig overtog forsyningerne til og forsvaret af *Grønland* blev der givet tilladelse til at anvende petroleum. Da Danmark i 1945 igen overtog disse opgaver ophævede man forbudet.

Den unge Netta møder som pige i huset (kiffag) hos landsfogeden polarforskeren *Knud Rasmussen (Kunuuunguaq)* i *Nuuk (Godthåb)* og foreslår hende at tage til Danmark og få jordemoderud-

dannelsen. Det var som en appelsin, der faldt ned i Alladins turban.

Nettas moder var ugift og hun levede af at sy for danskerne i *Godthåb*. De fem kroner *Netta* tjente om måneden var et nødvendigt tilskud til familiens dårlige økonomi. Da *Knud Rasmussen* spurgte hende om hun ville rejse til *Danmark* for at lade sig uddanne til jordemoder var hun nærmest lamslået, og i et andet interview har hun fortalt: »Et øjeblik stod jeg som forstenet. Dette var en chance, som ingen grønlandsk kvinde før havde fået, og vi drømte alle sammen om at besøge *Danmark*. Jeg måtte ikke lade chancen gå fra mig. Men hvorfor netop mig? Jeg nåede ikke at stille *Knud Rasmussen* spørgsmålet, før et helt andet spørgsmål optog mine tanker. Hvad ville min moder sige?« Moderen var ikke

Henrik Permin, overlæge, dr.med., Rigshospitalet, København. Interview optaget på grønlandsk af Måliaraq Vebæk 1979, nedskrevet af Arine Englund og oversat af redaktør Jørgen Fleischer. Fotografier tilhører Netta Nielsens søn Knud Nielsen.

Netta Erdmuth Batseba Heilmann

født Aar *1901*, gift med *igift*, optagen
som Elev fra *Grønland* Amt, er, efter at have modtaget
Undervisning paa Jordemoderskolen ved Rigshospitalets Fødeafde-
ling B i København, den *28 Juni* 1925 bleven
eksamineret af den til Jordemødres Eksamination beskikkede Kom-
mission i København og har bestaaet Eksamen med

1ste Karakter.

E. Behrke Gramboie Stauch

Netta Erdmuth Batseba Heilmanns eksamensbevis som jordemoder med 1. karakter (1925).

umiddelbart indstillet på at lade Netta rejse til Danmark. Hun havde brug for pengene, som *Netta* bragte hjem hver måned. Men efter mange overtalelser indvilgede hun. *Netta* kom til Danmark i 1920, 19 år gammel. Sikken en omvæltning at komme til Danmark i 1920'erne og opleve elektriciteten, hvor man bare trykker på en stikkontakt. Klædedragten, der i *Grønland* havde været uændret i mange år og af mere praktisk art – undtagen festdragten – må det være som en åbenbaring at få lov til at gå i *Daells Varehus*. For at blive jordemoder skulle man dengang først uddannes til sygeplejerske. Først blev hun uddannet som sygeplejerske på det mindre syge-

hus i Frederiksværk, der ikke lå langt fra *Knud Rasmussens* hus i *Hundested*. Derefter var hun jordemoder elev på *Rigshospitalet* i København. Omend hun har hjemve og sprogproblemer i starten bliver det en stor oplevelse for den unge pige. Efter sin uddannelse rejste hun til *Thule* i 1925, hvor der på dette tidspunkt hverken var læge eller sygeplejerske. Det må have været hårdt at være jordemoder og sygeplejerske et så fjernt sted. Altid vagt og ikke alle fødsler har vel forløbet uden komplikationer.

Knud Rasmussen (1879-1933) havde et karismatisk væsen, hvorhen han viste sig var han altid det dragende midtpunkt. Glad, fuld af energi, givende og hjælp-

Personalet ved *Rigshospitalets Fødeafdeling B*, *Rigshospitalet* med professor *Svend Aage Gammeltoft* i midten ved afslutningen på jordemoderuddannelsen 1925. No. 4, 2. række fra venstre ses *Netta*, og til venstre for hende og bagved, ses de to andre grønlanderrinder, der blev jordemødre: *Sofie Kreutzmann* og *Else Chemnitz*.

som, og grønlandernes »ukronede konge« var han ubestridt. Der var fest, uanset om det var i en snehytte med trommedans i Grønland eller i en patriciervilla i København. *Knud Rasmussen*, der var født og opvokset i Grønland og som voksen, grundlagde polarstationen Thule, og ledte talrige »Thule-ekspeditioner«, specielt skal nævnes den 5. og største »*Fra Grønland til Stillehavet*« (1921-24), hvor den eskimoiske rejseteknik fejrede sine største triumfer. Yderligere nåede *Knud Rasmussen* at indsamle og udgive de grønlandske »*Myter og Sagn*«.

Netta beskriver rørende sin kærlighed til sin kommende mand, *Hans Nielsen* (1898-1951), hvor man pænt bor hver

for sig, til efter man er blevet gift. Det var også *Knud Rasmussen*, der fik sin nære ven og slægtning *Hans Nielsen* til i 1921 til at rejse til Grønland som kolonibestyrer af stationen Thule. Det var en meget krævende post længst oppe mod nord den unge *Hans* fik ansvaret for. Her mødte han *Netta* – efter sigende med *Knud Rasmussen* som Kirsten giftekniv – og blev gift med hende i 1927. Det var et slidsomt arbejde og i 1941, da helbredet ikke længere var det bedste for *Hans*, blev de forflyttet sydpå til Godhavn og under en permission til Danmark i 1951 blev han dræbt i et meningsløst færdselsuheld.

Nettas livsværk blev lagt i Thule-distrik-

tet, hvor hendes køkken hurtigt blev samlingssted for befolkningens kvinder, når de efter lange slæderejser fra nord og syd kom til *Thule*, enten til julehøjtiden eller blot for at handle i butikken. Fra 1951 boede *Netta* i *Fensmarkgade 42* på *Nørrebro*, og når *Thule*-folket havde været på sygeophold i *København* var hendes hjem et søgt og hyggeligt samlingssted, fordi *Netta* forstod *Thule*-sproget og folkets særpræg og tankegang. Hun var til stor hjælp og opmuntring for besøgende nordfra, der pludseligt befandt sig i det fremmede *Danmark*.

Aldrig har *Netta* beklaget sig, og hendes lyse sind skinner igennem dette interview optaget på grønlandsk i 1979 af forfatteren *Mâliâraq Vebæk*, udsendt i anledning af 100 års dagen for polarforskeren *Knud Rasmussens* fødsel.

Netta Nielsen fortæller om *Knud Rasmussen* (*Kunnuunnguaq*):

Mâliâraq Vebæk: Grønlænderinden *Netta Nielsen* (*Nada*) var nok en af dem, som bedst har kendt *Knud Rasmussen*. Måske er hun den person uden for familien, som har stået *Knud Rasmussen* mest nær. *Netta*, du kan måske sige, at *Knud Rasmussen* var en slags stedfar for dig?

Netta: Ja, sådan føler jeg det. Han var som en stedfar for mig, og han har hjulpet mig på den bedste måde.

Mâliâraq: Hvordan lærte du *Knud Rasmussen* at kende?

Netta: Allerede som barn har jeg hørt om *Kunnuunnguaq*, men jeg kendte ham ikke før 1918-19.

Jeg boede dengang i *Godthåb*, og jeg var sammen med min veninde *Lille Kittora*. Vi havde plads i inspektørboligen som kiffaq (ung pige). *Kittora Heilmann* blev senere gift med seminarielærer *Augo Lynge*.

En lørdag var *Kittora* og jeg i gang med at vaske gulv, da folk uden for begyndte at råbe:

»En motorbåd, den kommer!«

Vi lod gulvvask være gulvvask og styrtede ud. Vi løb over elven, som var svulmet op om efteråret. Jeg fik sok. Vi kom på den anden side af elven, men vi nåede ikke at se et glimt af de nyankomne. De var allerede gået ind i »*Hans Egedes hus*«, som på det tidspunkt var bolig for kolonibestyrer *Bugge*.

Der var ikke andet at gøre end at vende tilbage og gøre gulvvasken færdig.

En dag fortalte inspektørens kokekone *Aliiggiit*, at inspektøren vil invitere *Kunnuunnguaq* til middag. Hun sagde, at jeg skulle tage mit bedste tøj på, fordi jeg skulle dække bord og varte gæsterne op.

Jeg var meget genert, da jeg kom ind i spisestuen med fadet. Og jeg blev helt flov, da en af gæsterne, som senere skulle vise sig at være *Kunnuunnguaq*, kiggede på mig og spurgte:

»Hvem mon er du?«

Det sagde han på perfekt grønlandsk.

Jeg nævnte mit navn og *Knud* sagde:

»Du er meget sød.«

Han sagde ikke mere, og jeg gik ud af spisestuen.

Knud Rasmussen, Netta og Hans Nielsen i Thule, 1926. Knud Rasmussen bærer en canadisk eskimodragt, som han havde fået efter den 5. Thule-ekspedition, og Netta bærer den sydgrønlandske nationaldragt med perlekæde. Hans har isbjørnebukser på, som er typisk for polareskimoer.

Men en dag sagde inspektørfruen til mig:

»Du bedes at komme ned til kolonibestyreren. *Knud Rasmussen* vil tale med dig.«

Til den fastsatte tid tog jeg ned til kolonibestyrerboligen. Jeg var meget nervøs, og jeg tænkte ved mig selv: Hvorfor vil han tale med mig? Hvad har jeg dog gjort?

Jeg kom ind til *Kunuunnnguaq*. Han sagde, at han ville sende mig til Danmark på jordemoderuddannelse, så jeg kunne virke hos thulefolket.

Men jeg svarede, at ikke kunne sige ja til det, før jeg havde spurgt min mor.

Henvendt til mig sagde fru *Bugge* på dansk, som jeg ikke forstod. *Kunuunn-*

guaq oversatte det for mig. Fruen havde sagt:

»Du må slet ikke sige nej til tilbuddet. Det er til dit bedste.«

Så spurgte *Kunuunnnguaq*, hvor min mor boede. Jeg svarede, at hun var loggerende hos familien Lars.

Bagefter havde *Kunuunnnguaq* selv op-
søgt min mor og havde fået hendes accept. Jeg skulle rejse til *Danmark*, men ikke før om et år. *Kunuunnnguaq* ordnede det hele, og jeg var nødt til at opsiges min plads, som jeg ellers var meget glad for.

Under opholdet i *Godthåb* fik *Kunuunn-*
guaq gamle mennesker i *Ny Herrnhut* til at fortælle om gamle sagn og fik kateket-
elever til at nedskrive sagnene. Han sagde også, at jeg skulle være med i ned-

skriverholdet. Derefter tog jeg til *Ny Herrnhut* hver dag.

Han gav os nedskrivere mad, og han talte udelukkende grønlandsk til os. Vi kunne heller ikke forstå ham, hvis han talte dansk.

En dag serverede *Kunuunnguaq* dåseananas for os. Det var første gang, jeg så ananas, og den smagte vidunderlig. Men i dag synes jeg, at ananas ikke smager så godt som den, jeg fik af *Kunuunnguaq*.

Kunuunnguaq skulle til *Danmark* med årets sidste skib. Da skibet ankom, havde *Kunuunnguaq* allerede planlagt min fremtid. Han havde sørget for, at jeg skulle starte som elev på sygehuset, og jeg tilbragte dér vinteren 1919-1920 indtil, jeg tog afsted til *Danmark*. Han havde også sørget for, at pastor *Elias Lauf* skulle lære mig dansk.

Sådan var *Knud*, og jeg rettede mig efter hans dispositioner.

Da årets første skib kom om foråret, var der besked til mig, at jeg skulle til *Danmark* senere på året. Så tog jeg af sted. *Sara* og lærer *Elias* var også med samme skib.

Vi kom til *Danmark* den 9. august. Der var mange mennesker på kajen, men ingen, som jeg kendte. *Kunuunnguaq* var der ikke. Men så kom *Kistaaraq Høegh* sammen med en ældre dame. Hun hilste på mig og sagde, at hun var *Kunuunnguaqs* moster, »*Mostu*« *Helga*. Hun var meget venlig mod mig. De to damer tog mig med i en vogn, og vi kørte af sted.

Bilen standsede foran en villa. Man fortalte man mig, at forældrene til *Emmy Langberg* boede her. De havde åbenbart ventet på mig, for maden var klar, her i det første hus, jeg besøgte i *Danmark*.

Så sagde *Emmy Langbergs* far, at jeg skulle trykke på en knap i væggen. Det gjorde jeg, og til min forskrækkelse blev lyset tændt med det samme. Jeg var ved at tabe mund og næse af forbavselse, og jeg vidste slet ikke, hvad jeg skulle sige.

Máliaraq: Hvem var *Emmy Langberg*?

Netta: Det var *Knud Rasmussens* sekretær. Efter besøget hos hendes forældre tog vi videre til *Mostus* lejlighed for at sove. Dagen efter den 10. august kørte vi med tog til *Hundested*.

I *Hundested* traf vi *Kunuunnguaq* og hans små døtre *Hanne* og *Inge*, som dengang var omkring otte år. *Kunuunnguaq* og døtrene hentede os på stationen i deres hestevogn.

Børnene var glade for at gense *Mostu*. Jeg var genert, fordi jeg ikke kunne dansk, og kunne ikke engang tale med børnene. Men *Kunuunnguaq* sagde, at ikke skulle være genert.

Da vi kom til *Kunuunnguaqs* hus i *Hundested*, var huset stopfyldt med gæster. Det viste sig, at det var fru *Rasmussens* fødselsdag. Jeg følte mig slet ikke ensom og overladt til mig selv blandt de mange dansktalende gæster. I selskabet var der også foruden *Kunuunnguaq* andre grønlandsktalende personer som pastor *Ostermann*, samt *Me* og *Mostu*. De to damer talte fuldstændig grønlandsk.

Máliaraq: *Me* er *Knud Rasmussens* søster?

Ja, det var hans søster *Vilhelmine*, også et kærligt menneske. Sådan var de alle i den familie. De var meget kærlige mod mig.

Den aften holdtes der en stor festmiddag i *Hundested* med masser af lækker mad. Der kom mange biler. Det var dengang biler ikke var almindelige og kun rige folk havde råd til biler.

Blandt de mange gæster var der en skuespillerinde med langt blondt hår. Jeg var meget imponeret af damerne i deres fantastisk flotte tøj.

Den nat dansede vi alle til den lyse morgen. Da gæsterne var ved at bryde op sagde *Knud*, at jeg skulle sove hos *Nyboe's* sammen med skuespillerne. Jeg anede ikke, hvem *Nyboe* var. Men jeg fik at vide, at det var *Kunnuunnguaq's* ven, der havde sommerhus et lille stykke nedenfor *Knuds* hus. Jeg gik ned til sommerhuset sammen med *Knud* og *Emmy*. *Knud* var så godt som altid sammen med sin sekretær *Emmy Langberg*. Det vidste alle grønlændere, der var i Danmark på det tidspunkt.

Dagen efter sagde *Kunnuunnguaq* til mig, at hans kone skulle tage mig med i byen, for jeg skulle have dansk tøj. Vi kørte til *Frederiksværk* og fru *Rasmussen* købte tøj til mig for mandens regning. Jeg husker, at jeg fik en sort spadsere-dragt, en hat, handsker og støvler. Jeg syntes, jeg var så flot i det nye tøj, og jeg var lykkelig.

Derefter var jeg en måned i *Hundested* hos familien *Rasmussen*. Den 1. september startede jeg som elev på sygehuset i *Frederiksværk*. Jeg havde store sprogproblemer, og jeg led meget af hjemvé. Jeg tænkte meget på *Grønland* i den tid. Men alle på sygehuset behandlede mig godt. *Kunnuunnguaq* plejede at hente mig om søndagen, og sommetider sendte han *Emmy Langberg* efter mig.

I huset i *Hundested* talte *Kunnuunnguaq* grønlandsk med mig. Han kunne godt lide grønlandsk mad. Han fik *Emmy Langberg* til at købe edderfugle og fisk, som vi kogte på grønlands manér. Han havde også tørret kød og ræklinger. Han havde forsynet sig rigeligt med tørret rensköd fra Lapland, og han forkælede mig med grønlandsk mad.

Ja, sådan husker jeg *Kunnuunnguaq*.

Han rejste til *Grønland* i 1921. Sammen med sin kone rejste han på en lang tur. Jeg tror, at han var på vej til 5. *Thuleekspedition*. Men *Kunnuunnguaq* glemte mig slet ikke, da han rejste. Han skrev jævnligt til mig. Han tænkte jo på min uddannelse og min fremtid.

Máliâraq: *Netta*, du siger, at *Knud Rasmussen* skriver til dig. Det er morsomt, at du stadig gemmer på hans breve. Her er et brev fra *Akilineq*, Inuitland i *Nordcanada*, dateret 6. januar 1922, hvor *Knud Rasmussen* skriver:

Kære *Netta*

Nu vil jeg skrive lidt til dig. Jeg har ikke haft tid til det før nu på grund af travlhed i efteråret. Nu er vi i *Akilineq*, og vi er sammen med andre inuitter. Vi har endnu ikke lært dem at kende. Men de er meget venlige, og vi har det samme sprog. Vi skulle til at nedskrive deres sagn, og jeg håber, at jeg kommer tilbage til vort land med en masse fortællinger om dejlige oplevelser.

Jeg håber, at du holder din hjemvé nede og koncentrerer dig om din uddannelse. Det er meningen, at du skulle starte som jordemoder elev i *København*, når du er færdig i *Frederiksværk*. Men jeg

Netta og Hans Nielsens bryllup den 13. januar 1927 i Knud Rasmussens lejlighed i Amaliegade. Til venstre sidder Knud Rasmussen. I sofaen sidder Dagmar Rasmussen, bruden og brudgommen og Hans' plejemor Thea Fleischer. Til højre på stolen ses Knud Rasmussens søster Vilhelmine (Mø) (gift med folketingssekretær Jens Møller, der står bagest til højre), og holder hænderne om Knud Rasmussens yngste søn Niels Christian (Manne). Knud Rasmussen to øvrige døtre Inge og Lanne står bagved. Siddende på gulvet til venstre Knud Rasmussens sekretær, Emmy Langberg og til højre Hans' halvsøster Grethe (datter af kredslæge i Nordgrønland og den senere medicinalkonsulent for Grønlands Styrelsen, Alfred Bertelsen).

vil så gerne have, at du tager sygeplejerskeeksamen, fordi sygeplejerskelønnen er god. Når du er færdig som sygeplejerske, kan du begynde på jordemoderuddannelse på Rigshospitalet.

Men hvis du har lyst, kan du inden da rejse en sommer til Grønland for at besøge din mor. Herom kan du tale med min kone og ingeniør Nyboe. Og de to skal tale med direktøren for Grønlands Styrelse, Daugaard-Jensen angående rejsen.

Jeg har allerede sagt til dig: når du

mangler noget eller har behov for penge skal du bare henvende dig til ingeniør Ib Nyboe, Rådhuspladsen 37. Jeg har talt med ham om dig, og han skal sørge for dig.

Du kan skrive til mig om, hvordan du har det, og hvordan det går med din uddannelse. Hvis du sender brevet gennem min kone, får jeg det til sommer.

Nu en kærlig hilsen

Din hengivne

Knud Rasmussen

Máliâraq: Heraf fremgår det, at *Knud Rasmussen* venter sig meget af din uddannelse?

Netta: Det er rigtigt. Han sørgede godt for mig. Men jeg tog ikke til *Grønland*. Min mor døde, da jeg startede på *Rigshospitalet*.

Máliâraq: Hvornår genså du *Knud Rasmussen*?

Netta: Det skete først, da *Knud* vendte hjem fra 5. *Thuleekspedition*. Han var jo ude at rejse i flere år sammen med sammen med *Arnarulunnguaq*, *Qaavigarsuaq*, *Birket-Schmidt* og *Therkildsen*. Jeg var på *Rigshospitalet*, da *Kunuunnguaq* kom tilbage og han kontaktede mig med det samme.

Máliâraq: Du sagde, at han kontaktede dig?

Netta: Ja, det gjorde han. Han opsøgte mig på *Rigshospitalet* og talte med mine overordnede. Så blev *Arnarulunnguaq* meget syg. Hun blev opereret bag ved øret – og led meget af hjemvé. Det var ellers meningen, at min uddannelse på *Rigshospitalet* skulle vare i to år. Men jeg tog eksamen før tiden, fordi jeg skulle jeg rejse med *Arnarulunnguaq*.

Máliâraq: Kom *Arnarulunnguaq* til Danmark sammen med *Knud Rasmussen*?

Netta: Ja, *Kunuunnguaq* rejste sammen med *Arnarulunnguaq* og *Qaavigarsuaq* gennem *Nordcanada* og *Alaska*, og de kom til *Danmark* via *Amerika*. Så be-

stemte *Knud*, at jeg skulle ledsage *Arnarulunnguaq* til *Grønland*, og måtte tage min eksamen en måned før mit hold. *Knud* var tilstede, da jeg gik op til eksamen. Han sendte en stor buket roser. Nogle af dem har jeg tørret og har dem stadig.

Arnarulunnguaq og jeg tog med et chartret skib, som først skulle hente kul i *England*. *Knud* havde også sørget for, at skibets kaptajn skulle køre i bil med os på opdagelse i *Skotland*. Det gjorde kaptajnen, mens skibet blev lastet. *Knud* havde også sørget for, at landsfoged *Rosendahl* tog imod os, når vi ankom til *Grønland*.

Ja, det var utroligt, hvad *Knud* gjorde for mig.

Når han indbød til festligheder efter hjemkomsten, var vi grønlandske elever på *Rigshospitalet* altid med, iført grønlandsk festdragt.

Máliâraq: Hvem var dine grønlandske kammerater?

Netta: Det var *Sofiaaraq Krentzmann*, *Else Chemnitz* og *Kattannguaq*, datter af *Angunnguaq*, udstedsbestyrer *Pavia Jensen*. *Kattannguaq* tog senere navneforandring, da hun blev gift med *Marius Sivertsen*. *Kattannguaq* kom lidt senere end *Sofiaaraq*, *Else* og mig. Når *Kunuunnguaq* og *Nyboe* holdt fest inviterede de altid os fire grønlandske sygeplejeelever med. Dengang var der ikke ret mange grønlændere i *Danmark*.

Máliâraq: Så kom du til *Thule*, og du giftede dig med *Thules* bestyrer *Hans Nielsen*, en slægtning af *Kununnguaq*?

Netta: I *Thule* traf jeg *Hans*, og vi blev kærestet. Ved afrejsen fra *Danmark* til *Thule* sagde *Knud*, at jeg kunne tage på ferie i *Danmark* efter et år. Det viste sig, at *Hans* skulle også på ferie i *Danmark* samme år.

Den sommer ankom til *Thule* et skib, tilhørende en amerikansk millionær. *Kunnuunguaq* var med skibet. *Hans* fortalte sin slægtning, at han var forlovet med mig. *Kunnuunguaq* ønskede os til lykke og sagde:

»*Me*, *Mostu* og *Dagmar* bliver nok glade over at høre den gode nyhed. De har nemlig mange gange sagt, at du og *Hans* vil passe godt sammen. Du og *Hans* skal rejse sammen til *Danmark*.«

Knud ordnede alt vedrørende rejsen, og vi tog af sted med det amerikanske skib mod nord og kom længere nordpå end *Etah*. Der var mange mænd om bord, amerikanske videnskabsmænd, som var på ekspedition til *Kangerlussuaq*.

Vi rejste og rejste langs med en meget skøn kyststrækning. Vejret var skiftende, sommetider dårligt, men også fint til andre tider.

En dag kom vi til en meget stor bugt, og vi så på land et lille hus, som skulle være amerikanernes. Der var mange hunde uden for huset. Og jeg sagde:

»Se, de mange hunde. Der bor nok mennesker her.«

Men *Knud* sagde:

»Det er ikke hunde, det er ulve. Der bor ingen heroppe. Huset er amerikansk depot med madvarer for ekspeditionsfolk.«

Da robåden stævnede mod land med amerikanerne, flygtede ulvene med det samme.

Næste morgen var der is overalt omkring skibet. Jeg blev meget ængstelig ved synet af al den megen is. *Knud* var som bekendt drillesyg. Det var hans fornøjelse at drille folk, og han sagde:

»Der er ikke noget at gøre. Du bliver nødt til at sy thulekamikker af bjørneskind til os.«

Jeg blev meget bekymret, da han sagde det, for jeg var ikke vant til at sy kamikker.

Men det varede ikke længe, før isen var væk, og vi fortsatte rejsen mod *Mitsimattalik* i *Nordcanada*.

Undervejs fangede mandskabet isbjørne. De tog levende isbjørneunger og hvalrosunger om bord og gav dem mælk at drikke.

Knud og jeg spiste grønlandsk mad på skibets dæk. Vi havde det så hyggeligt, at amerikanerne fik lyst til at smage på grønlandsk mad. Jeg kan ikke glemme, hvor smukt vejret var, og hvor glad *Knud* var, mens han nød den gode mad. *Knud* var mester i at skabe hygge og fest omkring sig.

En af amerikanerne, en professor, som vi kaldte *Ravnen*, var meget god imod os. Engang sagde *Knud*:

»Du må forære *Ravnen* *Hans'* skindbroderede kamikker, som han har fået tilsendt fra familien i *Uummannaq*.«

Hans og jeg studsede lidt over den bemærkning. Men vi kunne ikke gøre andet end at føje *Knud* og forære kamikkerne til *Ravnen*.

Ravnen var meget taknemmelig over *Knuds* gestus. Han vidste jo ikke, at kamikkerne tilhørte *Hans*.

Mâliâraq: Var *Knud Rasmussen* glad for at give gaver?

Ja, det var han. Festens gave var en af hans ynglingsudtryk. *Knud* forærede ting som festens gave. Sådan var han.

På vejen til *Mitsimattalik* fangede mandskabet både isbjørne og hvidehvaler. Ved ankomsten til *Mitsimattalik* så vi huse, der tilhørte canadiere. Velvoksne mænd fra det canadiske politikorps *Rødfrakkerne* kom om bord i skibet. De kom sammen med en meget gammel mand.

Mâliâraq: Var den gamle mand en eskimo eller en hvid mand?

Netta: Det var en eskimo fra *Mitsimattalik*. *Knud* var den første, den gamle mand hilste på, da han kom om bord. Idet han rakte hånden til hilsen, sagde den gamle mand:

»Vi har det ligesom dig. Vi griber om tissemanden, når vi tisser.«

Knud var ved at revne at grin. Også vi, som forstod den gamle mand, grinte. Så spurgte amerikanerne:

»Hvad sagde han?

Knud fortalte, hvad den gamle mand sagde.

Vi var inviteret hos stedets handelsbestyrerpar, som begge var inuitter, men de talte begge canadisk. Værterne var meget gode imod os, og konen holdt mig med selskab.

Om aftenen var vi inviteret til selskab hos politifolkene. Det viste sig, at skibet var kommet med spiritusforsyninger til dem. Der blev holdt en stor middag for os, og trampolin-springere underholdt os.

Om natten roede *Hans* og jeg sammen med *Ravnen* ud til skibet i en lille båd. Men *Knud* og de andre festede på

land hele natten, og vi kunne fra skibet høre violinspil og glade latter.

Vi var i *Mitsimattalik* i tre dage. Så rejste vi videre mod *Holsteinsborg* (*Sisimiut*) i *Grønland*. Det var meningen, at *Hans* og jeg skulle videre til *Danmark* fra *Holsteinsborg* med skibet »*Hans Egede*«.

I *Holsteinborg* ventede vi på skibet en hel måned. *Hans* var venner med en søn af *David Olsen*, udstedsbestyreren i *Sarfannguaq*. Vennens forældre behandlede os meget godt, og *Hans* fik forærende et par flotte kamikker til erstatning for dem, som *Ravnen* fik.

Mâliâraq: *Netta*, *Knud Rasmussen* havde slet ikke glemt dig på sin store slæderejse. Du har også hans brev, dateret 20. september 1926. Til at starte med vil jeg sige, at det første brev uden tvivl var dikteret af *Knud* og nedskrevet af en anden. Men brevet her er af *Knud Rasmussens* hånd. Det utroligt, hvor godt han skriver på grønlandsk. Dette brev afslører hans måde at tale på. Og brevet lyder:

Kære *Netta*

Jeg vil gerne skrive lidt til dig, fordi mine tanker kredser tit om dig. Skibets ror gik i stykker dagen efter afrejsen fra *Holsteinborg*, og vi var nødt til at bruge sejlene. Men vi havde modvind, og det gik meget langsomt fremad. Jeg savner jer meget dig og *Hans*.

Jeg savner også nogen at snakke med på grønlandsk og spise grønlandsk mad sammen med mig. Nu er jeg nødt til at tale udelukkende amerikansk, og til at starte med havde jeg slet ikke lyst til at spise amerikansk mad, men nu er jeg tvunget til at spise med amerikanerne.

Men jeg spiser alligevel mad, for *Pipaluk* forkæler mig med grønlandsk mad. Jeg kan jo ikke sige nej tak, når hun hver dag byder på kogt bjørnekød og en kop kaffe bagefter. Hun laver grønlandsk mad til mig, uden at jeg beder hende om det. Jeg er meget taknemmelig for hendes omsorg.

Om bord på skibet taler man om dig og *Hans*. Folkene om bord har jo været meget glade for jer. I nat var jeg oppe på dækket sammen sammen med *Ravnen Harry Beer* i dejligt måneskin. Så sagde *Ravnen*:

»Se, hvor smuk månen er. Måske kigger *Netta* også på den i *Sarfannguaq*.«

Vi kunne ikke andet end at smile til hinanden, nok fordi vi tænkte samme tanke.

I kan sagtens, dig og *Hans*, at I kommer til *Danmark* før mig. Jeg vil så gerne hjem, men jeg skal holde jul i *Amerika*.

Det stormer i dag med høj bølgegang og tæt tåge. Mange er søsyge, ikke mindst den dygtige bueskytter, som du synes godt om. Han er meget bleg efter at have kastet op.

Jeg har mange hilsener fra folk om bord på skibet. Du må hilse min familie og *Hans*.

Din hengivne

Knud Rasmussen

Måliâraq: Havde du haft et godt øje til en af mændene om bord?

Netta: Ja, det havde jeg. Jeg syntes, at bueskytten var så flot.

Måliâraq: Så rejste I til *Danmark*?

Netta: Ja, det gjorde vi. I *Danmark* boede jeg hos *Kunnuunnguaqs* kone, og *Hans* fik lejlighed på *Amager*. Sådan var det dengang. Man kunne ikke bo sammen, når man ikke var gift.

Men inden vi blev gift og fik jeg en møbleret lejlighed i nærheden af *Amalienborg*, og da *Kunnuunnguaq* kom hjem, blev brylluppet fastsat til den 13. januar. Vi blev gift i *Garnisonskirken*. *Pastor Richard* viede os.

Kunnuunnguaq var højtidelig stemt ved vort bryllup. Han førte mig ind i kirken med alle sine ordner på. Mange fotografere var tilstede, og jeg var helt flov over al den virak.

Efter brylluppet flyttede jeg ind hos *Hans. Knud*, som var glad for at holde fest, plejede at ringe om natten og invitere os til en eller anden fest.

En aften ved 22-tiden ringede *Knud* og fortalte, at han var i et selskab sammen med den berømte brygger *Jacobsen*. Vi skulle selvfølgelig komme, og han ville selv hente os.

Jeg var allerede gået i seng, men der var ikke andet at gøre end at stå op. Men hvad skulle jeg tage på? Jeg kom i tanker om en mørkeblå kjole, som jeg dagen før havde købt i *Daells Varehus* for 29 kr. *Knud* kom i bil sammen med en dame i en fantastisk flot langkjole. Og vi tog af sted. Det viste sig, at det var en forlovelsesfest for damens datter. Der var mange damer i lange og nedringede helsilkekjoler. Jeg var fuldstændig himmelfalden over dette uvante syn. Mændene var også i festskrud. Der var god stemning og alle dansede fornøjet.

Vi begyndte også at danse. Der var mange, som bød mig op til dans, så jeg

Netta Nielsen i sin lejlighed i Fensmarkgade. Ca. 1990.

var på dansegulvet så godt som hele tiden. Da jeg blev med at danse, tog *Kunnuunnguaq*s kone *Dagmar* mig i armen og sagde:

»De andre damer er helt misundelige på dig, fordi du danser så meget.«

Jeg tænkte: Det kunne ikke være kjolens skyld. Min kjole kostede kun 29 kroner, og de andre damer havde dyre og vidunderlige kjoler på.

Så tog *Hans* og jeg til *Grønland*. Nogle år efter kom *Kunnuunnguaq* til *Thule* med et skib sammen med *Emmy Langberg* og rejste tilbage med samme skib. Endnu senere kom han igen, dengang sammen sin datter *Inge*. Min datter var et år dengang.

I de mellemliggende år var vi i *Danmark* flere gange, og i *Danmark* så vi

Knud, tit og ofte. Engang var han i *Lapland* og kom tilbage med to store sække rensked, som hans kusine *Elisipannguaq* og jeg skulle dele.

Sådan var *Knud*. Han var gavmild og glad for sine mennesker. Han var nok uden lige.

Måliâraq: Det er længe siden *Kunnuunnguaq* og hans kone døde. Har du stadig forbindelse med deres døtre?

Netta: Datteren *Inge* og jeg er stadig gode venner. Sønnen er i *Amerika*, og storesøsteren *Hanne* er også i udlandet.

Kunnuunnguaq og hans familie behandlede mig utroligt godt. Jeg følte som en anden *Askepot*.

Måliâraq: Du fortalte, at *Kunnuunnguaq* var meget gavmild?

Netta: Ja, det var han. Når han var i *Thule*, besøgte han alle de små steder og gav folk småsedler, som de skulle aflevere til *Hans*, når vinteren kom. På disse sedler havde han skrevet, hvad folk skulle have i gave fra butikken, sommetider dyre geværer og andre fangstredskaber. *Hans* bestyrede butikken, og han var slet ikke glad for den megen gavmildhed fra *Knuds* side. Men han kunne ikke andet end at efterkomme *Knuds* ønsker. Sommetider var *Hans* meget uenig med *Knud* på grund af hans gavmildhed.

Knud behandlede alle ens uden standsforskkel. At give gaver var hans passion. Han plejede at sige: Festens gave, det udtryk, han havde brugt som titel i en af sine bøger. Jeg har bogen og er meget glad for den.

Jeg tror ikke, at *Knuds* lige findes. Han var simpelthen enestående.

Jordemoder i Grønland

Fødselshjælp var ikke et ukendt fænomen i den eskimoiske verden. Et par ældre erfarne kvinder trådte hjælpende til både før og efter fødslen, og man havde tidligere visse yderst håndfaste metoder til fremme af selve fødselsforløbet. For at understøtte den fødende kvindes veer var hun snøret stramt ind om livet. Man levnede heller ikke dengang denne virksomhed megen anerkendelse, idet man vidste der var en stor dødelighed ikke kun for barnet men også for moderen. Det var ikke ualmindeligt, at missionærerne blev tilkaldt af menighedernes grønlandere ved fødslen. De måtte træde i åndemanerens sted. Nogle af missionærerne havde en nødtørftig uddannelse fra deres ophold i *Danmark*. I 1800 fik en grønlanderinde ved *Jakobshavn* inspektørens »blå stempel« som jordemoder med løn fra hjælpeekassen, og underlagt lægen i det nordre inspektorat.

I *Grønland* blev distriktslægerne ansvarlig for uddannelsen af jordemødre. Det var grønlanderinder, som måtte formodes at ville egne sig for jordemodergerningen. De blev antaget til oplæring ved en læges faste opholdssted og efter et- til toårigt kursus, dels i fødselshjælp og dels i sygepleje, sårbehandling og lignende for at kunne fungere ude i de forskellige bygder. De som havde særlige anlæg, sendtes til videre uddannelse ved *Fødselstiftelsen*, der 1910 flyttede til det nye *Rigshospital* i *København*. Den første grønlanderinde fik sin uddannelse i 1837-1838.

Uddannelsen af indfødte jordemødre kom langsomt i gang, og i 1905 fandtes en uddannet jordemoder ved samtlige kolonier og større anlæg – enkelte af dem uddannet i *Danmark* – mens man ved de mindre pladser havde en ordning bestående i en eller anden kvinde uden faglig uddannelse år efter år gik til hånd ved forefaldende fødsler. Der betalte hende – som ordningen var for *Sydgrønland* – for lægevæsenets regning et lille beløb efter hver veloverstået fødsel, ved hvilken hun havde ydet hjælp. I *Nordgrønland* hvor denne ordning ikke eksisterede nøjedes man med en gang imellem at udbetale den pågældende en lille vilkårlig ansat erkendtlighed.

Hvis familien var på slæderejse og der ikke var andre, så hjalp manden ved fødslen. Hvis der var andre kvinder tilstede hjalp de ligeså.

I *Danmark* kom en egentlig selvstændig jordemoderlov i 1714 hvor »*Forordning anlangende Jordemødres examen, antagelse og forhold såvel i København som overalt i Danmark*« og kom til at gælde i 200 år frem til 1914, hvor den blev revideret.

Det samlede antal grønlandske jordemødre var i 1935, 70. d.v.s. én jordemoder for hver 40 kvinder i den fødedygtige alder mod tilsvarende én for hver 1.000 i *Danmark*. Dette høje antal jordemødre skyldtes de store afstande mellem de beboede områder. I dag har alle jordemødre i *Grønland* gennemgået den samme uddannelse, som de danske jordemødre i *Danmark*. Desværre er der i dag stor mangel på uddannede jordemødre i *Grønland* og over ½ af stillingerne er ledige.